

»VIVE LA SLOVÉNIE«

Prav ob uresničitvi dejanske slovenske samostojnosti se sami sprašujemo, kako bo nova slovenska stvarnost doživljala probleme, ki so z vsem tem nujno povezani. Sprašujejo pa se tudi drugi, bližnji in daljni sosede Slovenije (in Hrvaške). O tem se razpisujejo javna občila in posebej Evropa kaže določeno zanimanje za vse to, za proces osamosvajanja teh novih držav in njih postopnega vključevanja v proces evropske integracije.

Nedavno je prav eden od pomembnih evropskih organizmov v izglasovani resoluciji postavil to zahtevo. Evropski svet v Strasburgu oziroma njegova parlamentarna skupščina se je namreč uradno zavzela za priznanje republik Slovenije in Hrvaške. Gre za organ, ki ima v mednarodnem merilu svojo težo, saj povezuje petindvajset evropskih držav. V resoluciji je rečeno, da se parlamentarna skupščina obrača na vlade držav članic in jih poziva, da naredijo za to potrebne korake. V italijanskem parlamentu pa je prejšnje dni demokratska poslanska skupina, ki jo vodi Flaminio Piccoli, znani politik in zagovornik nove politike Italije do vprašanja bivše Jugoslavije, vložila resolucijo z zahtevo po priznanju Slovenije in Hrvaške. Zadnje čase se tudi pri vidnejših evropskih državnikih kažejo znaki za nov odnos do stvarnosti. To so npr. pokazali obiski slovenskega predsednika Kučana in zunanjega ministra Rupla v Parizu in v Pragi. Tako predsednik Mitterand kot njegov praški kolega Havel sta slovenskima predstavnikoma nakazala nove možnosti in odprla nova upanja za mednarodno priznanje.

Tudi zamejski in zdomski Slovenci lahko veliko naredimo v tem pogledu. Po svojih močeh in v lastnih pristojnostih moremo prispevati za skupno stvar. Naša slovenska stranka v deželi Furlaniji-Juljski krajini se je že pred časom zavzela za aktivno prisotnost tudi slovenske manjšine v Italiji na mirovni konferenci o Jugoslaviji v Haagu. Posebej, če bo tam prisotna italijanska manjšina onstran meje. Ni namreč logično, da bi recimo slednja dobila kako mednarodno zaščito, Slovenci v Italiji pa bi v brk vsem ustavnim in mednarodnim določilom še vedno čakali kot hlapec Jernej na svojo pravico.!

In prav zato je še bolj dobrodošel pozdrav, ki ga prinaša naslov tega kratkega razmišljanja: *Živio Slovenija!* Pozdrav, ki so ga predstavniki alzaške manjšine v Franciji izrekli slovenskemu zamejskemu predstavniku na nedavnem evropskem manjšinskem zasedanju. Pozdrav, ki že sam na sebi zgovorno priča o prijateljstvu in solidarnosti pa obenem skrbi za današnje dramatično stvarnost v matični domovini. Taka Evropa je zares — evropska!

a.b.

»Mednarodnega priznanja si želimo, a zanj ne prosimo«

V sredo 3. oktobra, so ob šestih zvečer v Gorici priredili izredno zanimivo srečanje; goriška pokrajina je namreč povabila tri slovenske ministre in glavnega urednika Nove revije, da so prišli predstaviti odmevno publikacijo »The Case of Slovenia« (Primer Slovenija). V nabito polni dvorani pokrajinskega sveta sta o publikaciji govorila predvsem glavni urednik Nove revije Niko Grafenauer in njegov sodelavec Jaroslav Skrušny.

Niko Grafenauer je povedal, da so sredi viharja na Slovenskem publikacijo »The Case of Slovenia« pripravili predvsem ožji sodelavci Nove revije, ki je že itak poznana širom v svetu kot revija, okrog katere so se združili ljudje, ki so v Sloveniji vedno glasneje zahtevali najprej politične in družbene spremembe, in potem najbolj pripomogli k temu, da je prišlo do demokratskih prenov, katerim smo bili priča v zadnjih letih. Povedal je tudi, da žele s knjigo širšo mednarodno javnost seznaniti s tem, kaj se je v resnici dogajalo v Sloveniji pred vojno, in kaj je pripeljalo slovenski narod do odločitve za lastno državo. Knjiga je

priča vojne le s fotografskim materialom, saj je nastajala med vojno in se zato z desetdnevni nasiljem na Slovenskem ne ukvarja veliko. Predvsem je to knjiga, ki je zbornik esejev, razmišljanj in poezije slovenskih in tujih miselcev o Sloveniji in slovenskem narodu. Ker je namenjena širši mednarodni javnosti, je bila tiskana v an-

gleščini, izredno sodobno je opremljena, vrhunsko oblikovana, skratka, gre za publikacijo, ki pritegne vsakega bralca. Niko Grafenauer je o tem takole dejal: »S knjigo »The Case of Slovenia« želimo mednarodno kulturno in politično javnost opozoriti na legitimnost in nujnost naše opredelit-

J.P.

Prizor s srečanja v Gorici. Za predsedniško mizo so med drugimi ministri Bavičar, Ocirk in Kacin ter pokrajinski odbornik Špacapan. (foto M. Čubej)

SLOVENSKI DAN D2

Razpravljanje o političnem dogajanju je na moč podobno razpravljanju ob partiji šaha. Za nazaj, naknadno, je vse jasno in razumljivo, za naprej pa je vse odprto. Možnosti je takorekoč neskončno. Slovenski dan D2, to je 7. oktober, ko poteče trimesečna zamrzitev izvrševanja osamosvajanja Slovenije, je dan, ko bo kocka slovenske državnosti padla že drugič. Bo tokratni met srenejši, kot je bil prvi?

Razglasitvi samostojnosti republike Slovenije dne 25. junija letos je sledila takojšnja agresija jugoslovanske zvezne armade. Desetdnevna osvobodilna vojna se je končala s podpisom sporazuma na Brionih, ki je za večino Slovencev pomenil hladen tuš, saj se je pokazalo, da Evropa deklarativno sicer res prisega na velika načela, v »realpolitiki« pa predvsem računarsko zasleduje lastne koristi, pri čemer imajo razmerja moči bolj pomembno vlogo, kot bi »evrokriti« želeli priznati.

Z brionskim sporazumom je Evropa v bistvu pomagala Jugoslaviji, to je Srbiji, v veliki meri razorožiti Slovenijo in nevtralizirati njeno nesporno vojaško zmago. To je bržkone naredila v upanju, da bo Slovenijo po izteku moratorija laže spravila nazaj v Jugoslavijo. Do korenitega zasuka je prišlo šele z odločitvijo, da jugoslovanska armada zapusti ozemlje Slovenije. Tej odločitvi pa v ničemer ni botrovala Evropa. Razlog zanjo je iskati v dejstvu, da je armada v Sloveniji bila približno ob polovico moštv, ker so se njeni pripadniki predali ali dezertirali. Preostali vojaki so večinoma čakali na ugodno priliko za beg, njihova morala pa je bila na ničli. Jugoslovanska

armada je s sklepom o umiku iz Slovenije dejansko reševala vojaško opremo, vredno okrog sedem milijard dolarjev, saj bi ta sicer samodejno postopno prešla v slovenske roke. Vprašanje, na katerega bomo dobili odgovor po 7. oktobru, je, ali je federacija res odpisala Slovenijo in je šlo za dokončen umik armade s slovenskega ozemlja.

Sedaj, ko se je moratorij iztekel, je moč ugotoviti, da je mednarodni položaj Slovenije nesporno boljši, kot je bil pred tremi meseci, vendar je daleč od nekih jasnih rešitev. Evropa v bistvu hoče, da Slovenija podaljša moratorij do izteka konference o Jugoslaviji, srbski ostanki jugoslovanske federacije pa, kot vedno, grozijo. Zato seveda obstaja strah, da se bo po 7. oktobru odzvala tudi armada. V Sloveniji je tačas še kakih 2500 federalnih vojakov in okrog 100 oklepnih vozil, ki pa so večinoma »izven funkcije«, to je naložena na različnih prevoznih sredstvih. Napad teh sil ni verjeten, saj bi šlo za samomorilsko akcijo brez možnosti uspeha. Prav sedaj poteka na Hrvaškem srdita ofenziva zvezne armade, ki ne obeta ničesar dobrega. Pristojni zagotavljajo, da je slovenska obramba pripravljena na vse in sposobna odvrniti vsak morebitni napad.

Z 8. oktobrom je Slovenija prevzela popoln nadzor nad svojim ozemljem in se politično ter gospodarsko povsem osamosvojila od Beograda. Začela bo, priznana ali ne, izvajati svojo polno suverenost. Preostane nam le še voščilo: srečno Slovenija.

Janez Vuk

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 13. oktobra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojani; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: Branko Hofman: »Ringo potepuh.« 3. del; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Janez Povše: Slovenski obračun s samim seboj; 17.30 Krajevne stvarnosti.

■ PONEDELJEK, 14. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Moč tišine - 4. oddaja: Slovenska romantika - Gerbič in Foerster; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 13. del; 12.00 Umetniki pred ogledalom; 12.40 Cecilijanka 1990: Dekliški zbor Alenka iz Števerjana vodi Anka Černic; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Možiček Kopitjaček.« Piše Majda Mihačič; 15.00 Ko zgodovina zazveni; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Jože Plečnik, slovenski svetovni arhitekt; 17.30 Mladi val.

■ TOREK, 15. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Odprti prostor; 9.30 To je življenje. Piše Sandor Tence; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 14. del; 12.40 Cecilijanka 1990: mešani zbor Coral di Lucinis iz Ločnika vodi Clara Zanelli; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ SREDA, 16. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 9.30 Za smeh in dobro voljo; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 15. del; 12.00 Zdrava prehrana in gastronomija; 12.40 Cecilijanka 1990: moški zbor Lijak z Vogrskega vodi Marij Pavlica; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu (1. del); 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu (2. del); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Jugoslavija po letu '45.

■ ČETRTEK, 17. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Vojna je obrt, kruta in egoistična.« Slovenski vojaki v 1. svetovni vojni. Piše Marta Verginella; 9.30 To je življenje. Piše Sandor Tence; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 16. del; 12.00 Skozi tančico molka; 12.40 Cecilijanka 1990: mešani zbor Francišek Borgia Sedej iz Števerjana vodi Tomaž Tozon; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Spomini Henrika Tume; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja.

■ PETEK, 18. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 17. del; 12.00 Prvine Sredozemlja pri primorskih pesnikih in pisateljih; 12.40 Cecilijanka 1990: pevska skupina Višarski kvintet iz Kanalske doline; vodi Anna Missoni; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Kje je pristalo letalo?« Piše Vera Poljšak; 14.30 Od Milj do Devina; 15.00 Zvočne kulise; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 19. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.30 Zdravniški nasveti; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni.« 18. del; 12.00 Rezija in Kanalska dolina; 12.40 Cecilijanka 1990: moški zbor Novi Sv. Anton iz Trsta vodi Edi Race; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Svet skozi lunin pogled.

Daljnoročno bodo izgubili Srbi

Medtem ko pišemo, je v svet prodrla vest, da je ponorela jugoslovanska armada izvršila raketni letalski napad na rezidenco hrvaškega predsednika Tudjmana na Banskih dvorih v Zagrebu. Do tega je prišlo v ponedeljek, 7. t.m., popoldne prav v trenutku, ko so se v stavbi srečali na pogovoru sam Franjo Tuđman, ustavni predsednik Jugoslavije Stipe Mesić in osamljeni jugoslovanski premier Ante Marković.

Zdi se, da se jugoslovanska drama v teh dneh bliža vrhuncu, saj poročajo o okrepljenih napadih na hrvaške položaje na vseh bojiščih od Slavonije do Dalmacije, v bojni ples pa je vpleten že tudi sam Zagreb. Prevratniški ostanek nekdanjega jugoslovanskega predsedstva, sestavljen iz predstavnika Srbije in še treh kimajočih vazalov, ki zastopajo Vojvodino, Kosovo in Črno goro, le še izvaja zločinsko voljo ukažujočih ostarelih generalov, ki so se odločili, da uničijo Hrvaško in njeno zakonito oblast. Očitno postaja, da tem mozem, ki zastopajo najbolj konservativne boljševisistične sile v nekdanjem jugoslo-

vanskem prostoru, vprašanje domnevno ogrožene srbske manjšine na Hrvaškem in blokiranih vojašnic služi le kot pretveza za uresničevanje velikosrbskih apetitov, pričujoča vojna pa je hkrati v službi ohranjanja privilegijev armadnega ustroja in z njim povezane komunistične strukture.

Vendar imamo ob vseh teh tragičnih in daljnosežnih razsežnostih spopada na Balkanu vtis, kot bi se evropska diplomacija s svojimi nerodnimi in dvoumnimi potezami sploh ne zavedala resnosti položaja. Vplivne države še vedno odlašajo s priznanjem Slovenije in Hrvaške, zviti Milošević pa kot spretni režiser jugoslovanskega kaosa, te neodločne zahodne rakcije razume celo kot spodbudo ali vsaj kot zeleno luč pri svoji osvajalni politiki. Različne politične, kulturne, verske in mirovniške komponente se zadovoljujejo s pozivi k miru in h koncu brezumnja, vendar to ni dovolj. Predvsem tu ne gre za nikakšno brezumnje, ampak za točno določen načrt uresničitve strogo centralistično urejene Velike Srbije s prevladujočo vlogo srbskega prebi-

valstva, armade in prokomunističnih političnih sil. Da je temu tako, dokazujejo tudi prisrčni stiki, ki jih je jugoslovanski vojaški vrh gojil z nedavno odstavljenimi stalinističnimi prevratniki v Sovjetski zvezi.

Kako si srbska oblast predstavlja reševanje manjšinske problematike, dokazuje njeno ravnanje z albanskim prebivalstvom na Kosovu, ki je potrjeno močnim asimilacijskim procesom, saj mu ni priznana niti kulturna avtonomija. V primeru vojnega zločina hrvaških oboroženih sil utegne enaka usoda zadeti hrvaški narod, ki bi v lastni domovini postal brezpravna manjšina. Velikosrbske sile osvajalno vojno na Hrvaškem opravičujejo z domnevnimi zgodovinskimi pravicami nad tem ozemljem, kar pa je argument, ki ne zdrži kritične presoje. Milošević in njegovi podaniki so si v teh idejah in praksi presejnetljivo podobni z nekdanjimi in sedanji črnosrajčniki tu na naših tleh, ki kljub bridkim zgodovinskim izkušnjam in porazu ponovno vpijejo k osvajanju in progromom.

Čudno je le, da Evropa, ki se tako rada ponaša s krščanstvom, humanizmom, prosvetljenstvom, čutom za socialno pravičnost in demokracijo, vsega tega ne vidi. Se bodo Dubrovnik, Zadar, Split, Šibenik, Zagreb, Osijek, ta kulturno pomembna zgodovinska središča, res morala znajti v ruševinah, da se bo končno nekaj zganelo in da bo sedanja srbska politika jasno obsojena? Ali so tisoči mrtvih in ranjenih ter stotisoči beguncev res le notranje jugoslovansko vprašanje?

Medvedjo uslugo pa si je s svojo nepremišljeno naslonitvijo na beograjski vojaško-komunistični vrh napravila tudi avtohtona srbska manjšina na Hrvaškem. V primeru padca hrvaške oblasti bo morala prevzeti neprijetno kvizlinško vlogo, zelo težko, če sploh še kdaj, pa bo vzpostavila vsaj minimalno sožitje s sosedi hrvaške narodnosti. Naj bo izid vojne na Hrvaškem tak ali drugačen, prav Miloševićeva politika bo daljnoročno pripeljala k temu, da se bodo Srbi na Hrvaškem izkoreninili iz svojega avtohtonega okolja, oziroma bodo v najboljšem primeru doživeli socialno izolacijo. Minila bodo dolga desetletja, da bo napadena in razrušena Hrvaška pozabila na vse grozote, ki so se hočeš nočes dogajale v imenu dozdevne obrambe pravice srbskega naroda, ki ga je poablaznela jugoslovanska armada rabila za uresničanje svojih boljševisističnih nakan.

M.V.

Rakete so poletele tudi nad stolpoma znamenite zagrebske stolnice, enega najvišjih kamnitih poslopij na svetu

Pozdrav Sloveniji

Ob izteku moratorija izraža deželno tajništvo Slovenske skupnosti popolno podporo rojakom v matični Sloveniji in vodstvu Republike Slovenije ob uresničevanju vseh vidikov suverenosti in neodvisnosti. V tiskovnem poročilu SSK je še rečeno, da je napočil skrajni čas, da mednarodna skupnost uradno prizna Slovenijo in Hrvaško. Še posebej velja poziv italijanskim oblastem, ki kljub večinskimi stališčem v dosedanjih parlamentarnih razpravah in na strankarski ravni ter kljub nasprotnemu javnemu mnenju vztrajajo pri nerazumljivi zaprtosti in si zapirajo oči pred hrvaško tragedijo.

V tiskovnem poročilu je SSK tudi obsodila nacionalistično histerijo v Trstu zaradi napovedi o možnem prevozu jugoslovanskih tankov iz Slovenije preko Trsta na jugoslovanski jug. Pri zadevi, ki je medtem že padla v vodo, je bilo seveda bistveno vprašanje, kako preprečiti, da bi se vojska poslužila smrtonosnega orožja proti Hrvaški. Načelnega pomena je bilo nadalje vprašanje, kako da se Italija še naprej dogovarja z Beogradom o stvareh, ki zadevajo suvereno Slovenijo. V Trstu pa so določene politične sile in nekatera sredstva množičnega obveščanja poskrbele, da je večji del razprav potekal v znamenju protislovanskega gneva in tarnanja o mestu, ki da ga nihče ne razume. Ob tem vprašanju je prišlo do izredne seje občinskega sveta na nedeljo, do zasedbe občinske dvorane in drugih dogodkov, ki bi jih kdaj lahko posvetili vrednejšim problemom. Trst je znova doživel sramoto fizičnega napada na dva pripadnika slovenske manjšine in dejstva, da je bil za en dan spet prestolnica italijanskega neofašizma in revanšizma.

Gre za delitev Hrvaške?

Misel, da gre v vojni na Hrvaškem v bistvu za delitev te nepriznane države, na nek način postaja kot možnost in dejstvo vse razvidnejša. Preprosto je nemo-goče, da predvsem Italija dopušča krvavo in barbarsko vojno s strani bivše zveze in Srbije, ter ob nedavnem obisku hrvaškega predsednika Tudjmana opozarja napadeno stran, naj spoštuje premirje in deblokira kasarne — med drugim tudi v Zagrebu, kjer vojska že strelja na bližnja stanovajska naselja. Nemogoče je, v kolikor ne obstaja za vsem tem preklicem demokratičnih načel, ignoriranjem samoodločbe narodov, še kakšen tihi načrt, ki pa ga niti ni preveč težko prepoznati. Otipljivo dejstvo je, da je ravno Italija nemara najbolj trda v odnosu do demokratične Slovenije in Hrvaške ter da je v evropskem kontekstu ves čas predstavljala tisto silo, ki je aktivno zagovarjala čakanje, jalova mirovna prizadevanja, predvsem pa neke vrste libanonizacijo s t.i. sprtimi stranmi, ki morajo prekiniti z ognjem in sovražnostmi. Če se že ni zgodila libanonizacija bivše Jugoslavije, se pa je dogodila balkanizacija, kjer ne veš, kdo pije in kdo plača, kar gre seveda v prid tistim silam nasilja, ki želijo osvojiti ozemlja velike Srbije, predvsem pa ne prenesejo nikakršne demokracije. Demokracije v Sloveniji in na Hrvaškem. Za plaščem srbskega nacionalizma, o katerem nihče ne govori, pač pa se nakazujejo možnosti slovenskega in hrvaškega nacionalizma, za srbsko nacionalno vstajo se seveda skriva realsocialistična ureditev najslabše vrste, kar dokazuje značaj vojaških operacij Jugoslovanske ljudske armade.

Italija se je že v pričetku ključnih dogodkov v Jugoslaviji postavila na stran tistih, ki čakajo, kaj se bo iz vsega tega izcimilo.

Potem je poskušala z zaščito svoje manjšine na Slovenskem in predvsem na Hrvaškem, na tihem so bile obujene želje po delu Dalmacije in Istre, toda Srbija je tukaj pohitela v tolikšni meri, da je razvrednotila tudi tovrstne rimske pokroviteljske poteze oziroma čustva do Italijanov v Jugoslaviji. Postalo je namreč jasno, da z Dalmacijo južno od Karlobaga ne bo nič, napadeni so Zadar, Šibenik, Split, v trenutku tega pisanja pa je pred uničujočim vojaškim posegom tudi Dubrovnik. S strani demokratične Evrope nobene glas, ko gre za rušenje evropsko in svetovno pomembnih spomenikov, kar pomeni tudi, da Evropa vendar ni do kraja upoštevala možnosti nore in krute srbsko-realsocialistične invazi-

je. Zamolčati je morala in mora tudi svoje interese ter se zadovoljiti z minimalističnimi vizijami.

Po svoje je Srbija že pred nedavnim nakazala Italiji delitev Hrvaške dobro vedoč, kakšne so želje Rima in na žalost je tem svojim apetitom Rim tudi nasedel. Bolje rečeno, do kraja mora odigrati svojo zakrito interesno politiko — toda v času podiranja starega in nastajanja novega za skrite stvari ni več prostora, vse pride na dan in tako bo prišel na dan tudi smisel italijanske tihe podpore Beogradu. Na kaj lahko Italija v tem trenutku še računa? Videti je, da samo na Istro oziroma severni del Kvarnerja tja do velike Srbije pri Karlobagu. Očitno se je sprijaznila s to računico: iz velike sile evropskega zavezništva se je spremenila v drobnjakarsko državo, ki želi nekaj večjih drobtin z jugoslovanske mize, to je vse. Zato vse večji molk, nemogućnost agiranja, strah, da bi se stvari do kraja razkrile ter trmasto in nelepno vztrajanje na povsem nedemokratičnih principih: v kolikor bi priznala Hrvaško, ne bi mogla več računati na njen kos, v nevarnosti pa bi bila tudi severna velikosrbska meja, ki bi se v jezi lahko pomaknila vsaj do Reke, če že ne do Pule. Zato priznanja seveda ne more dati, niti ga predlagati — Slovenija je v tej točki instrumentalizirana in uporabljena zoper Hrvaško.

Skratka, Rim lahko samo tesnobno upa, da se bo velika Srbija ustavila na memorandumski črti, zato se mora s svojo apeninsko diplomacijo pomakniti v senco in celo neuglednost. Hrvaška pa je v tej zgodbi osrednja žrtev: tragično je, ker je delno kriva tudi sama — to seveda ne opravičuje niti Srbije niti Evrope. Paradoks je v tem, da je kriva zaradi svoje vere v tisto demokracijo, ki jo Evropa ves čas deklarira. Kriva je,

ker ne upošteva slabših scenarijev — na žalost so slabši scenariji realna možnost vsake trdne politike. Kriva je, ker ni upoštevala možnosti srbskega brezumnega nasilja in evropske sebične hladnosti. V tej točki lahko s Hrvaško iskreno sočustvujemo, toda dokler vztraja na svojem tragičnem idealizmu, ji v bistvu ni mogoče odločilno pomagati.

Janez Povše

* * *

Izjava slovenskih profesorjev

Profesorji slovenskih nižjih srednjih šol na Tržaškem, zbrani na izpopolnjevalnem tečaju na Proseku pri Trstu dne 7. in 8. oktobra 1991 z veselim pozdravljamo dan dejanskega rojstva svobodne in suverene Republike Slovenije, ki je končno dosegla svojo samostojnost.

Zgroženi nad dogodki, ki pretresajo Republiko Hrvaško, obsojamo vojno kot sredstvo za reševanje političnih sporov in pričakujemo, da bo Italija slovensko in hrvaško državo čimprej priznala.

Zavedamo se, da je prva naloga šolnika, da vzgaja otroke k spoštovanju do sočloveka, k sožitju med tu živječima narodnostma v duhu miru in strpnosti.

Zato pozivamo vse šolnike, predvsem pa naše kolege italijanskih šol, da sledijo dogodkom v Sloveniji in na Hrvaškem in posredujejo dijakom objektivne informacije o njih.

Odločno obsojamo vsako dejanje, ki vodi k nasilju in nestrpnosti. Sem spada tudi nedeljsko zborovanje misovske stranke v središču Trsta s sramotnimi protislovenskimi izpadi.

Ob pravični zaščiti italijanske manjšine v Istri zahtevamo tudi za Slovence v Italiji zakon o globalni zaščiti, na katerega čakamo že ves po-vojni čas.

Na Proseku, 8. oktobra 1991

Vodilni avstrijski stranki poraženi

Obe vodilni stranki v Avstriji, se pravi socialistična in ljudska, sta bili na deželnih volitvah na Štajerskem in Zgornjeavstrijskem poraženi. Ljudska stranka je v obeh deželnih zborih izgubila absolutno večino, socialisti pa so nazadovali. Edini zmagovalec je svobodnjaška stranka, ki ima v štajerskem deželnem zboru sedem poslancev več, v zgornjeavstrijskem pa osem več. Ljudska stranka je izgubila štiri poslance v obeh zborih, socialisti pa 4 oziroma enega poslanca. Obe stranki, katerih predstavniki sestavljajo koalicijo v zveznem parlamentu in vladi, sta seveda še vedno zdaleč najmočnejši politični sili v Avstriji. Poraz na deželnih volitvah pa utegne to zavezništvo zrahljati.

Haiderjeva svobodnjaška stranka pridobiva glasove predvsem s poudarjenjem in opozarjanjem na nevarnost, ki naj bi Avstriji pretela s čedalje večjim številom prišlekov z Vzhoda, ki da »jemljejo kruh« domačinom.

beri - širi - podpiraj

NOVI LIST

tednik

slovenske manjšine

Ni nobenega razloga za bahanje

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar se je pred dnevi udeležil v Asiagu pri Vicenzi zasedanja, ki je bilo posvečeno temi »šola in jezikovne manjšine danes v Italiji«. Udeleženci so soglasno odobrili resolucijo, ki najostreje graja in obsoja negibnost italijanskega parlamenta in vlade na področju zaščite manjšin. Prav v trenutku, ko predsednik vlade s ponosom poudarja, kako Italija naravnost vzorno ravna z manjšinami in je v tem pogledu lahko v Evropi za zgled, udeleženci zasedanja javno opozarjajo evropsko in svetovno javnost, da se ne spoštuje šesti člen republiške ustave. »Skoraj pol stoletja po uveljavitvi ustave so ne-enovito in čestokrat neprimerno zaščitni naslednji jeziki: francoščina v Dolini Aosta, nemščina v bociški pokrajini, latinščina v bociški pokrajini in delno v tridentinski, in slovenščina le delno v tržaški in goriški pokrajini«.

Za vse ostale jezike ni nobene zaščitne norme. Zato udeleženci zasedanja zahtevajo, naj parlament takoj začne proučevati okvirni zakon o jezikovnih manjšinah. Na koncu resolucija poudarja, da predstavljajo priznanje, zaščita in spodbujanje krajevnih neitalijanskih jezikov temeljni pogoj za pravilen odnos med človekom in okoljem, za kulturni pluralizem in za ohranitev kulturnega bogastva, ki pripada celotni državi in Evropi.

LEV DETELA

VARAŽDIN POD STRELI

Ko sem se odpravljajal spat, so v temi daljave zatulile sirene. Pri odprtem oknu pod pokrovom zvezdnatega neba sem jih slišal sicer potihlo, a razločno. V noč se je zajedla neizprosna napetost.

Kmalu zatem, bilo je kakih trideset minut pred polnočjo, je zamolklo, a odločno zagrmelo. Slišali so se streli iz tankov, eksplozije min in granat, ogenj iz strojnic. Opolnoči je postalo peklensko vroče. Slišalo se je kot grozljivi zakon serije, saj se je eksplozija, preden je utihnila, razletela že v novo eksplozijo. Tej moriji celo dolgo in strašno noč od torka na sredo ni hotelo biti konca.

V središču tostran Drave, v zračni črti le kakih devet kilometrov oddaljenem od Varaždina, so se tresli lestenci. Skozi noč se je oglašalo vznemirjeno lajanje psov. Tu, na pragu Hrvaške, s katero smo bili na vzhodu Slovenije v dobrem in v slabem vedno odločilno povezani, je prišlo do strašnega in pogubnega požara. Nemočen sem stal pri oknu v hiši, v kateri je naš rod od nekdanj prebival. Od ognja in streliva razbita tišina v oklepju pobjiskavanja v temi nad morjem krasnih koruznih polj, ki bi rada zorela v novo letino, v kateri bi napolnila kašče, je v mojo notranjost posejala zrnje gneva in groze, podobno eksplozijam ognjenega zrnja v Zagorju na drugi strani.

Morda vse to, kar zdaj razmesarja človeška telesa, zveni kje v papirnatih brezbrežjih sveta necivilizirano in odvrtno, tu in zdaj tik pred pragom grozljivega dogajanja pa gre tudi za nas, za naša življenja in premoženje in za obrambo Slovenije. Prav tu na Dravi in čez koruzo med Štajersko in Medžimurjem poteka živi zid obrambe te dežele, ki jo brani mesto Ormož.

Ne morem biti brezčuten do trpljenja v Varaždinu ali Čakovcu in povsod po Hrvaškem, a tudi drugod v teh temnih deželah, ki bi lahko bile popolnoma drugačne. Za to namreč imajo vse možnosti in tudi pogoje. Ko

bi zmagal razum. In človečnost. A tega očitno tu ni pričakovati.

Odprl sem stari nemški Meyerjev konverzijski leksikon. V njem piše, da Varaždin ni le središče istoimenskega ogrsko-hrvaškega komiteta, temveč tudi kraljevsko svobodno mesto ob Dravi. Krasi ga devet cerkva, samostani, častitljivi starodavni grad, ki so ga (da mimogrede omenim) v zadnjih letih imenitno obnovili. Tu se nahaja stolni kapitelj. Baročno jedro ljubeznivega mesteca v Hrvaškem Zagorju je dragocen kulturni spomenik nadčasovne vrednosti. Jeseni prireajo v tem lepem okolju koncerte baročne glasbe. A ne letos. V bližini so starodavne toplice, znane še iz rimskega časa. V zadnjih desetletjih so zgradili precej industrijskih objektov.

Varaždin je s slovensko kulturo neločljivo povezan. Usode so vedno znova slovenske pisatelje vodile v to mesto s staro gimnazijo in drugimi ustanovami. Tudi spomin na Zrinjske in Frankopane, ki so bili pred njihovo zaroto proti Habsburžanom čuvarji meje s Turčijo (Vojna krajina), tu še ni zamrl. Zadnja mogočnika iz teh rodov sta v 17. stoletju od zidov gradu v Čakovcu odrinila v nesrečno smrt zaradi veleizdaje, ki so jo izvršili v Wiener Neustadtu pri Dunaju. O vsem tem nas pouči spominska plošča na gradu v Čakovcu, kjer je bila med zadnjo vojno tudi mučilnica madžarske policije.

Zdaj je mučil Zagorje in Medžimurje teror iz vojašnic nekdanje jugoslovanske armade. V Varaždinu gospoduje v zadnji vojašnici, ki se ta trenutek, ko to pišem, še ni vdala, zloglasni polkovnik Popov, ki je rušil in ubijal tudi po slovenski Gornji Radgoni. Kogu in Prlekiji.

Stihija pretresa Varaždin med koruzo ob Dravi. Ta je pri Središču spet zrasla v staro divje deročo reko, saj so dvignili zapornice pri elektrarnah, ki so krotile reko v leno tekoči široki zastoj z vmesnimi minimalnimi pretoki. Struje, razdeljene v več rokavov, posejane z raznovrstnimi otočki, lahko brez nevarnosti za življenje prekorajš le na posebnih mestih, ki jih vsakdo ne pozna. Zdaj je narava spet najboljša obrambna meja med dvema državama v nevarnosti.

V Varaždinu so uničevalci vsega pozitivnega, kot pravijo, razbili 32 hiš in poškodovali kar 104 poslopja. Prizaneseno ni bilo ne šolam in cerkvam ter drugim objektom. Najmanj pa dragocenim človeškim življenjem in tistemu, kar imenujemo človeško dostojanstvo. Sramota. Tudi za Evropo, ki strahopetno in licemersko prekrižanih rok molči in je zdaj dokončno izgubila svoj obraz.

Staro zidovje v Varaždinu in Čakovcu, nad katerim ropota nesramni vojni stroj raketne »jugoaviacije«, ki ne prizanaša niti nekajletnim otrokom in golorokemu vznemirjenemu prebi-

valstvu, ki si želi edino miru na svojih tleh na svoj lastni hrvaški način, bo težko kljubovalo novi »modernej« vojni tehnologiji. Končno je bilo za nekaj časa tudi domena grofov celjskih in tudi zato povezano s slovensko usodo in zgodovino.

Kako ta nemoč boli! Kako ta zločina ubijalska blaznost reže v srce! Ne morem zapisati, da mi je vseeno, ko Hrvaška gori. Eksplozije in ognji z onstran Drave bodo odmevali še daleč v naslednja desetletja. Rane, ki so se zarezale v duše ljudi in razparale deželico sredi panonske otočnosti, so tako strašne, da bodo kot grozljiva nevihta vedno znova udarjale v vest tistih v Evropi in v svetu, ki se še hočejo imenovati človeštvo.

Lev Detela

(Pred Varaždinom, 20.9.1991)

* * *

Zasedanje evropskih manjšinskih strank v Belgiji

V belgijskem mestu Ostende se je pred kratkim zaključilo zasedanje manjšinskih strank Evropske svobodne zveze (— ALE — Alliance libre européenne). V njej so včlanjena manjšinska politična predstavništva iz držav članic Evropske gospodarske skupnosti. Prejšnje zasedanje je bilo letos konec marca v Strasburgu.

Na sporedu sedanjega zasedanja je bilo več pomembnih vprašanj organizacijske in politične narave. Še posebej onih, ki so najbolj vezani na sedanj proces evropske integracije. Prisotni so bili manjšinski predstavniki od Velike Britanije in Irske do Korzičke, Katalonije in drugih dežel. Iz Italije pa v glavnem manjšinske stranke liste Federalizem (od teh Sardinjske akcijske stranke, Union Valdôtaine, Slovenske skupnosti in Union Südtirol). Med udeleženci je bilo precej evropskih poslancev, med njimi parlamentarni zastopnik liste Federalizem Melis. Delu je predsedoval flamski evropski poslanec Vandemeulebroucke.

Za Slovensko skupnost je nastopil deželni podtajnik Andrej Bratuž, ki je v svojem nastopu podčrtal več točk. Posebej se je zavzel za mednarodno priznanje republik Slovenije in Hrvaške ter spomnil na skorajšnjo popolno neodvisnost obeh. Prav tako je menil, da mora ALE še bolj poglobiti svoje odnose s predstavništvom dežel Srednje in Vzhodne Evrope. Bratuž je nadalje apeliral na evropsko parlamentarno skupino manjšin, da podpre zahtevo oz. pričakovanja Slovencev v Italiji za doseg zaščitnega zakonika.

Drugega dela zasedanja so se udeležili tudi predstavniki Kosova in Slovaške, ki so na kratko orisali sedanj položaj v obeh deželah.

Srečanje zastopnikov manjšin

V ponedeljek, 7. t.m., sta se v Ljubljani sestala predsednika Zveze slovenskih organizacij iz Koroške Feliks Wieser in deželni predsednik Slovenske skupnosti Marjan Terpin. Obravnavala sta položaj slovenskih manjšin v Avstriji in Italiji, ki je nastal po razglasitvi samostojnosti slovenske države. V tem času se moramo predvsem Slovenci na Primorskem odločneje zavzemati za svoje pravice in to predvsem spričo stopnjevanja zahtev italijanske manjšine v slovenski Istri, ki je sicer že doslej uživala bistveno večje pravice, kot jih je Slovenec v Italiji priznala italijanska oblast.

Predsednika Wieser in Terpin sta obravnavala tudi odnose z neodvisno slovensko državo predvsem glede na reorganizacijo slovenskih ministrstev in verjetno odpravo ministrstva za Slovence po svetu. Dogovorila sta se za skupna stališča, ki naj bi jih dokončno uskladili tudi na bližnjem skupnem sestanku obeh manjšinskih organizacij. Oba predsednika sta ob koncu srečanja poudarila, da je mogoče samo s strpnim sodelovanjem doseči zaželjene rezultate.

Slovenecem zjamčiti prisotnost v deželnem svetu

Deželni volilni zakon mora zjamčiti slovenski manjšini v Furlaniji-Juljski krajini avtonomno zastopstvo v deželnem svetu. To je temeljna zahteva, ki jo postavlja Slovenska skupnost ob razpravi, ki se je začela v deželnem svetu 2. oktobra in je posvečena številnim predlogom za reformo volilne zakonodaje.

O tem je razpravljalo deželno tajništvo SSK na redni seji 3. oktobra v Nabrežini. Vodil jo je deželni tajnik Ivo Jevnikar, o predhodni razpravi o volilni reformi v deželnem svetu pa je podrobno poročal deželni svetovalec Bojan Brezigar. Številni razpravljalci, med njimi dr. Drago Legiša, dr. Rafko Dolhar, Marjan Terpin, dr. Štefan Bukovec in dr. Karel Brešan, so opozorili na dejstvo, da gre za temeljno manjšinsko pravico, ki jo v bolj odprtih državah že priznavajo, začenši s Slovenijo, kjer ima italijanska manjšina v parlamentu zagotovljena tri mesta, v obalnih občinah pa je poleg tega predviden »četrti zbor« za zadeve, ki se tičejo manjšine. Kdor želi dosledno opozarjati na pravice Italijanov v Istri, ne sme pozabljati na pravice Slovencev v Italiji. Najti je treba rešitev, ki naj jamči za manjšinsko zastopstvo, brez vsiljevanja povezav med strankami, ki bi lahko krnile samostojno nastopanje.

Problem odvetniškega slovenskega jezika v loku Alpe Adria

V Bovcu je od 27. do 29. septembra potekal Dan slovenskih odvetnikov, ki so razpravljali o zanimivi tematici: »Slovensko odvetništvo danes in jutri«.

Dneva slovenskih odvetnikov, ki je bil povezan tudi s kulturnim programom, da je udeležilo kakih tristo odvetnikov iz vse Slovenije, več slovenskih odvetnikov z Goriškega in Tržaškega ter lepo število gostov, med katerimi gre omeniti predsednika tržaške odvetniške zbornice dr. Sergija Moseja ter predstavnika goriške odvetniške zbornice dr. Petra Sanzina.

DR. DRAGO ŠTOKA

Po okrogli mizi na temo »Slovensko odvetništvo danes in jutri« je bila splošna debata in v njej je prišel na dan problem, ki se tiče vsakega posameznega odvetnika, tako v Sloveniji in Jugoslaviji, pa tudi v Italiji in Avstriji. Politične in vojne razmere, ki so danes v Jugoslaviji, so namreč še

Svojemu dolgoletnemu predsedniku in stalnemu odborniku prof. Ivanu Artaču želi ob 70-letnici krepkega zdravja in še mnogo let uspešnega delovanja na vseh področjih

Slovensko dobrodelno društvo iz Trsta

Trst, 7.10.1991

okrepile dejstvo, da se mora danes vsak odvetnik na področju Alpe-Adria zavzemati pri delu za evropsko pot, to je za pot združevanja in sodelovanja med raznimi pisarnami, s čimer se od-

poveduje tradiciji posameznštva, ki je doslej bila zasidrana v slovenskem odvetniškem svetu. Pri nas se je praktično malo spremenilo od časov odvetnika Franceta Prešerna, ki je tako rekoč vodil svoje pravde brez vsakršnih tehničnih pripomočkov; danes pa mora vsak odvetnik v okviru Alpe-Adria misliti na razvoj in takoj in brez vsakega pridržka osvojiti tehnološki sistem, ki bo veljal v Evropi nemara še desetletja. Vsi sodelujoči ob okrogli mizi, in sicer: dr. Peter Čeferin, odvetnik v Grosuplju — Boris Grosman, odvetnik v Ljubljani — Marjan Hanžekovič, odvetnik v Zagrebu — Mihael Jenčič, odvetnik v Mariboru — Tomaž Marušič, odvetnik v Novi Gorici — dr. Janko Tischler, odvetnik v Celovcu, so tu nujno sedanjega časa v odvetniškem poklicu povsem potrdili.

Evropa in mi Slovenci z njo, pa naj živimo v Ljubljani, Mariboru, Ce-

Pogovor s predsednikom Sergijem Pahorjem

Društvo slovenskih izobražencev v novo sezono

V ponedeljek, 7. oktobra, se je pričel redni cikel predavanj, ki jih v Peterlinovi dvorani v Ulici Donizetti 3 v Trstu prireja Društvo slovenskih izobražencev. Na sporedu je bilo odprtje umetniške razstave z naslovom »Podoba nevidnega«. Gre za zanimiv prikaz umetniške obrti v liturgiji, ki ga je pripravila Silva Bogatez. Posebno slovesen pečat je dal temu prvemu srečanju tržaški škof. msgr. Lorenzo Bellomi, ki je podal uvodno besedo.

O načrtih in težavah Društva slovenskih izobražencev smo se pogovorili s predsednikom Sergijem Pahorjem.

Pred vami je torej nova sezona predavanj v Peterlinovi dvorani, kar pomeni seveda za organizatorje začetek novih skrbi, naporov, iskanja idej in predavateljev. Predvsem bi vas želeli vprašati kakšni so vaši načrti in predlogi za to sezono?

Težko bi napovedal konkretne tematike ali goste naših večerov, ker nikoli ne delamo dolgoročno, pač pa se navezujemo na aktualno dogajanje tako kar zadeva kulturo, politiko ali življenje Cerkve. Goto-

vo je, da bomo, kolikor se bo dalo, sledili slovenskemu osamosvajanju in to posredovali kolikor bo mogoče neposredno udeležencem naših večerov.

Ena izmed odlik Društva slovenskih izobražencev je nedvomno ta, da potekajo večeri redno, brez prekinitev, vsak ponedeljek. Mnogim drugim društvom to ni uspelo, nekateri so morali s svojo dejavnostjo vsaj začasno prekiniti. Lahko razkrijete »recept« za vašo vztrajnost?

Recepta ni! Dostikrat se čutim ko cirkuški umetni ali gledališki, ki mora nastopiti za vsako ceno, ker »špektakel mora naprej!«. Rekel bi, da je dovolj nekaj vztrajnosti, vse prijatelje in znance pa sprašujem, ali imajo kak predlog za naše večere. Včasih se nabere predlogov, da ne vem kam z njimi.

Sezono pričenjate z razstavo. Imate v načrtu še druge likovne razstave?

Začeli smo z razstavo Silve Bogatez in to je bila zares posrečena zamisel, sicer pa razstavljanje ni naša glavna dejavnost. Radi pa našim ustvarjalcem ustrezemo in jim damo možnost, da pokažejo svojo ustvarjalnost. Zamika nas tudi kakšna antološka razstava naših starejših mojstrov.

Eden najbolj perečih problemov, s katerim se soočajo vse naše organizacije, je predvsem finančne narave. Kakšen je vaš položaj?

Lastnih financ nimamo in zato gre dobro. To je seveda povedano malo za šalo, vendar je res, da smo v vsem odvisni od Slovenske prosvete, začenši pri prostorih. Sicer pa smo vsi zelo skromni; veliko je lastnega dela pa tudi lastnih materialnih prispevkov.

Za kakšno publiko prirejate vašo srečanja in ali vašim večerom navadno sledijo pripadniki tistih kategorij (poklicnih, političnih ipd.), katerim so posamezna predavanja namenjena?

Naša publika se spreminja: poleg prijateljev — stalnih gostov, imamo priložnostne obiskovalce, ki jih pritegne tema ali osebnost gosta. Nekateri na primer pridejo k nam tudi enkrat samkrat na leto. Boli pa, ko kdaj povabimo znane osebnosti, ki so že s svojim imenom in strokovnostjo jamstvo za zanimiv večer in ploden razgovor.

Kako je z udeležbo mladih na vaših rednih ponedeljkovih srečanjih in kaj nameravate storiti, da bi v bodoče pritegnili zanimanje mladine?

Z mladimi je križ, pritegneš jih na en sestanek z vidno in karizmatično osebnostjo, potem pa izginejo za celo sezono. Hoteli bi vsakič močna doživetja, menjave, varijacije... Vsekakor jih bomo skušali pritegniti s kar se da modernimi temami.

Otvoritveni večer v DSI. Pred mikrofonom je škof L. Bellomi, za njim pa umetnica Silva Bogatez in predsednik društva Sergij Pahor. (foto M. Magajna)

Predlog Ssk za skupno spominsko proslavo

Bliža se 15. december, ko bo minilo 50 let, kar so bili ustreljeni na Opčinah junaki II. tržaškega procesa Viktor Bobek, Ivan Ivančič, Simon Kos, Pinko Tomažič in Ivan Vadal.

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na nedavni seji razpravljalo o poteku letošnje septembrske komemoracije štirih junakov I. tržaškega procesa na gmajni pri Bazovici. Potek spominske svečanosti je ocenilo zelo pozitivno, ker so vsi govorniki, kljub idejnim razlikam in poudarkom, govorili tako, kot je primerno za skupno slovesnost in za sedanji zgodovinski trenutek našega naroda. Tudi ostale spominske pobude so bile ubrane in občutene.

Po mnenju Ssk je torej nastopil čas, da pripravimo skupno komemoracijo tudi za junake, ki so padli na openskem strelišču ob zori 15. decembra 1941. Kraj njihovega mučeništva in mučeništva talcev, ki so jim sledili med vojno, še vedno ni dostojno urejen. Okrogla obletnica naj bo nova spodbuda, da se to vprašanje reši. Predvsem pa, je zapisano v predlogu Ssk, naj bo priložnost za skupno izkazovanje hvaležnosti padlim in za skupno razmišljanje naše narodne skupnosti o pomenu njihovega žrtvovanja.

Licej »F. Prešeren« za Slovenijo

Na liceju »F. Prešeren« v Trstu se bo v petek, 11. t.m., ob 10. uri, pričelo dijaško zborovanje, posvečeno osamosvojitvi Slovenije. Prireditelji bodo na tem srečanju izrekli tudi vso solidarnost trpečim prebivalcem Hrvaške. Za to priložnost so dijaki povabili medse prof. Jožeta Pirjevca, deželnega svetovaleca SSK Bjana Brezgarja, primarija dr. Pavla Fondo in senatorja Stojana Spetiča.

Omembe vredno je tudi dejstvo, da so se profesorji liceja »F. Prešeren« na seji, ki je bila 8. t.m., dogovorili, da bodo izvedli vrsto pobud za čim večje in popolnejše informiranje dijakov o dogajanju v Sloveniji. Te vsebine bodo vključili v predmetne učne načrte. S to pobudo želijo slovenski profesorji podpreti osamosvojitvene težnje naše matične domovine.

Izšel je »Števerjanski vestnik«

Pred nedavnim smo v naše uredništvo prejeli 3. številko »Števerjanskega vestnika«, glasila, ki ga občasno izdaja tamkajšnje društvo »F. B. Sedej«. Številka je skoraj v celoti posvečena letošnjemu Festivalu narodnozabavne glasbe. Na naslovni strani je pesem Saše Martelanca z naslovom »Srečno pot«, ki je bila na letošnjem festivalu tudi nagrajena. V glasilu so objavljeni razni članki iz časopisov, ki so poročali o tej pomembni, pristno slovenski glasbeni prireditvi. S tem v zvezi je treba poudariti, da so Števerjanci ves izkupiček za letošnji festival nakazali za pomoč Sloveniji.

»Števerjanski vestnik« objavlja tudi nekaj člankov o vaških dogodkih (rojstva, smrti, poroke, obletnice itd...).

* * *

Primorski dnevi na Koroškem

Z nastopom dramske skupine Prosvetnega društva »Štandrež« v farni dvorani v Šentjakobu v Rožu so se v nedeljo, 6. t.m., začeli Primorski dnevi na Koroškem. Gre za manifestacijo, ki jo že petič prirejajo Slovenska katoliška prosveta iz Gorice, Slovenska prosveta iz Trsta, Skupnost Slovencev iz Kanalske doline in Krščanska kulturna zveza iz Celovca. Po uprizoritvi komedije »Gospod Evstahij z Goriške« štandreške igralske skupine je naslednji dan gledališka skupina »Oder 90« uprizorila v Celovcu »Veseloigro o žalostni princesinji« Frana Milčinskega. V soboto, 12. oktobra, pa bodo v Bilčovsu nastopili gojenci Slovenskega centra za glasbeno vzgojo »Emil Komel« iz Gorice, glasbene šole iz Žabnic in koroške Glasbene šole. Primorski dnevi na Koroškem se bodo zaključili v nedeljo, 13. oktobra, ko bodo v cerkvi svetega Egidija v Celovcu nastopili združeni zbori s Tržaškega.

Zora Tavčar - predsednica Združenja književnikov Primorske

Zora Tavčar

V petek zvečer, 1. oktobra, so imeli v sežanski občinski dvorani svoj prvi občni zbor književniki Primorske. Združenje književnikov Primorske je bilo namreč ustanovljeno pred dvema letoma, točneje: 13. maja 1989. Namen združenja je uveljavljati in širiti primorsko književno ustvarjanje. Združenje književnikov Primorske povezuje med seboj književnike, ki živijo na obeh straneh meje in pišejo v slovenščini.

Na prvem občnem zboru je najprej spregovoril dosednji predsednik Združenja Boris Pangerc, ki je zelo jasno podal najprej nekaj podatkov o minulem delu in potem nadaljeval z razmišljanjem o Združenju književnikov Primorske. Predvsem so prišle na dan razne težave, ki jih Združenje ima predvsem zaradi kroničnega pomanjkanja denarja, ki sedaj pesti skorajda vse kulturne veje v bližnji Sloveniji. Zanimiva pa je bila njegova misel, ko je ugotavljal, da je veliko odvisno predvsem od posameznikov, ki bi z večjim zagonom in delom lahko veliko več naredili, da bi primorska literatura imela večji odmev v osrednji Sloveniji. Od posameznih pisateljev in pesnikov je namreč odvisno, kako bo Združenje primorskih književnikov sploh delovalo. Pangerc se je pri tem dotaknil še odnosa, ki ga imajo do Združenja v Ljubljani, kajti na sestanek ni bilo (jasno!) nikogar iz Ljubljane. Združenje književnikov Primorske je namreč podobor Društva slovenskih pisateljev in bi kot tako zaslužilo kaj več pozornosti, kot je sicer deležno. Kaže, da je Primorska tako daleč kot Kanada, je duhovito dejal Pangerc. In na obrazih vseh prisotnih si lahko videl le trpko pritrditev tej ugotovitvi.

Sledila je debata, v kateri so prišle na dan težave in problematika, s katero se srečuje Združenje primorskih književnikov. Od tega, kako je težko priti iz Tolmina v Sežano na sestanek, do tega, kako je težko biti povezani med seboj, ker so razdalje prevelike, govorili so o Premskih sreča-

njih, uspehih, o Vilenici, omenili pa so tudi tisto staro pesem o Ljubljancih, ki vedo samo zase in ki nočejo niti na primorskih tleh nikogar zraven. Naša največja literarna mednarodna nagrada Vilenica, ki se podeljuje vsako leto književnikom iz srednje Evrope, gre mimo Združenja književnikov Primorske, čeprav se dogaja vsa stvar na Primorskem. Nikomur pa to ni mar in bo najbrž tako tudi ostalo, tako da se bo lahko nadaljevalo z velikimi napakami, ko berejo pisatelji in pesniki na Vilenici sami sebi svoje stvari, da ne govorimo o tem, kako se jih predstavlja v zamejstvu. Tu bi Združenje primorskih književnikov lahko veliko storilo, a kaže, da ga »osrednji« literarni krogi nočejo imeti zraven.

Na občnem zboru Združenja književnikov Primorske je svoje misli povedala tudi Zora Tavčar, ki je zelo jedrnatost nakazala vrsto težav, a tudi možnih rešitev. Predvsem je rekla, da se ne more Združenje na nikogar zanašati, pisec si mora namreč sam pomagati na površje in ne more pričakovati, da mu bodo drugi pomagali. Zanimiva je bila predvsem njena ugotovitev, da bi primorski pisatelji morali dosti bolje in v večji meri opisovati svojo specifično stvarnost, ki bi jo tako spoznala tudi osrednja Slovenija.

Sledilo je glasovanje za novega predsednika Združenja in za nov izvršilni odbor. Zataknilo se je pri tem, ker se je tržaška pisateljica Zora Tavčar po premisleku odločila, da zaradi prevelike obremenitve ne bo kandidirala za predsednika. Kot razlog je navedla izredno veliko dela, ki ga ima v naslednjih mesecih. Tako so se književniki odločili za deset minutni odmor, v katerem naj bi zbrali novega kandidata, rešila pa se je zadeva tako, da so Zora Tavčar le prepričali, naj kljub vsemu kandidira na listi. Izid glasovanja je bil naslednji: Predsednik Združenja književnikov Primorske je postala Zora Tavčar, v izvršilni odbor pa so bili izvoljeni Edelman Jurinčič, Ines Cergol-Bavčar, Jolka Milič, Ivko Spetič, bivši predsednik Boris Pangerc in Fran Tomšič.

Jurij Paljč

* * *

Predsednik republike Cossiga je spet dvignil oblak prahu. Med neuradnim obiskom v Trstu v petek, 4. t.m., je govoril o umika tankov in oklopnih vozil ter vojakov jugoslovanske vojske iz Slovenije skozi Trst, odkoder bi z ladjami nadaljevali pot v pristanišče Bar v Črni gori. Dejal je tudi, da je rimska vlada na to že privolila. Zdaj že vsi vemo, kako se je zadeva končala. Med nacionalisti v Trstu je završalo, Slovenije ni nihče nič vprašal, Hrvaška pa se je škandalizirala. Naposled je ves načrt padel v vodo.

SPLOŠNA OPREMA

Korsic

- SERIJSKO POHIŠTVO
- POHIŠTVO PO MERI
- PREUREDITVE

PRODAJALNA
TRST - UL. S. CILINO 38
TEL. 040-54390

Dragotin Cvetko 80-letnik

Pred nekaj dnevi je slavil osemdesetletnico Dragotin Cvetko, muzikolog svetovnega slovesa, doktor filozofije, častni doktor ljubljanske univerze, akademik in predvsem avtor številnih knjig in razprav s področja glasbe in kulture.

Če bi se lotili naštevanja vsega, kar je slavljenec naredil od srede tridesetih let, ko je diplomiral na filozofski fakulteti in na konservatoriju v Ljubljani, pa do danes, bi bil to zelo obsežen seznam.

Pomembnost Dragotina Cvetka se kaže predvsem v dveh razsežnostih. Spoznal je, da se mora kot muzikolog posvetiti znanstvenemu raziskovanju slovenske glasbene ustvarjalnosti, ki so jo dotistihmal obravnavali zelo površno, nemetodološko in priložnostno. Šele ustanovitev oddelka za glasbeno zgodovino in pozneje oddelka za muzikologijo filozofske fakultete, pri kateri je odločilno sodeloval prav slavljenec, so bili podani temelji za pravi pristop do slovenske glasbene preteklosti. Naslednji korak je bilo redno izdajanje Muzikološkega zbornika, pri katerem so sodelovali že učenci Dragotina Cvetka, diplomanti oddelka za muzikologijo.

Ob pionirskem delu na domačih tleh pa gre slavljenec zasluga tudi za uveljavitev v tujini, kjer je uspešno predstavil slovensko glasbo, njene ustvarjalce, klasične in sodobnike, za kar je prejel vrsto pomembnih priznanj, med drugimi tudi Herderjevo nagrado. V času, ko se Slovenija bori za priznanje svoje državnosti in samobitnosti, velja še posebej poudariti nenehna prizadevanja muzikologa Dragotina Cvetka, da premosti ozke lokalne okvire in utre pot slovenski glasbi v širše prostore Evrope in sveta.

Žarko Petan

GALLUSOVO ZVOČNO BOGASTVO V SLOVENIJI IN NA KOROŠKEM

Posnetek s koncerta »Gallusovo zvočno bogastvo«, ki je bil 17. maja letos v stolnici sv. Justa. (foto Halupca)

Z začetkom nove sezone se spet oglašja Gallusovo zvočno bogastvo. V Prosvetnem domu na Opčinah, ki ga velikodušno in z veliko mero razumevanja daje na razpolago Slovensko kulturno društvo Tabor, potekajo še zadnje vaje pred koncerti v Sloveniji in na Koroškem.

Po prodornem uspehu, ki ga je koncert doživel spomladi v Trstu, Gorici in Čedadu, so zborovodje Janko Ban, Bogdan Kralj, Stojan Kuret, Aleksandra Pertot, Franc Pohajač, Tomaž Simčič in Matjaž Šček razširili prejšnji program enajstih motetov na petnajst skladb, s tem da so dodali za uvod še tri štiriglasne motete v treh različnih zasedbah (za moški, mešani in ženski zbor) in petglasen motet za moški zbor in najvišji glas, ki ga poje mladinska skupina.

Prvi koncert je bil v soboto, 5. oktobra, ob 18. uri v baziliki na Sv. Gori, drugi bo v ljubljanski stolnici 12. oktobra ob 19.30, tretji v Celovcu v mestni cerkvi št. 13. oktobra ob 14.30, naslednji v Kopru v prvi polovici novembra.

Koncert na Sv. Gori prireja na samem začetku enajste koncertne sezone Kulturni dom Nova Gorica v so-

delovanju s frančiškanskim samostanom na Sv. Gori: gre za izredni koncert v dobrodelne namene (za poravnajo vojne škode) za bolnišnico Šempeter. V Ljubljani je organizator Cankarjev dom v sodelovanju z Zvezo kulturnih organizacij Slovenije, ker sodi koncert v okvir zborovskega seminarja, posvečenega Gallusu. Koncert v Celovcu pa spada v okvir vsakoletnih kulturnih izmenjav med slovensko prosveto iz Trsta, Zvezo slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Krščansko kulturno zvezo iz Celovca; z njim se bodo zaključili letošnji 5. Primorski kulturni dnevi na Koroškem; tudi v tem primeru gre za dobrodelni koncert za vojne žrtve v Sloveniji, njegovi pokrovitelji pa so krški škof Kapellari, ljubljanski škof Šuštar in tržaški škof Bellomi.

Gallusovo zvočno bogastvo izvajajo mešani zbori Milan Pertot iz Barke, Primorec-Tabor iz Trebča in z Opčin ter Tržaški mešani zbor, dekliški zbor Glasbene matice iz Trsta, dekliška skupina in člani mladinskega zbora Vesela pomlad z Opčin, dekliški zbor Vesna iz Križa, Tržaški oktet in člani moškega zbora Valentin Vodnik iz Doline.

»Glas v... etru«

V teh dneh prihaja med nas knjiga, ki bo gotovo zanimala veliko število bralcev v zamejstvu, pomembna pa je tudi zaradi svoje zgodovinske vrednosti. Lida Turk je namreč napisala knjigo »Glas v... etru« na osnovi radijskega niza, ki je potekal od oktobra leta 1985 do junija 1986 v devetindvajsetih oddajah. Že sam naslov vam pove, da je knjiga v bistvu nekakšna zgodovinska slika 40-letnega delovanja slovenskega tržaškega radia. Lida Turk je v uvodu pojasnila nastajanje knjige, ki je sedaj pred nami: »Težko je uskladiti neposrednost pogovornega jezika z zakonitostmi posameznega besedila. Skrb, da bi ohranili nek poseben radijski žargon, ki je verjetno v rabi samo na tej radijski postaji, pa je večkrat narokovala nepravilno rabo nekaterih besed«.

Knjigo pošilja na pot med bralce uvod, ki ga je napisal ravnatelj dr. Filibert Benedetič, ki se na koncu kratkega uvoda zahvali »za opravljeno delo vsem radijskim delavcem, bivšim članom, sodelavcem in še zlasti dragemu in zvestemu radijskemu občinstvu, ki je glavni porok za naš obstoj«.

Knjiga je za bralca zanimiva predvsem zato, ker je izredno hitro berljiva, moderno oblikovana in tudi zelo dobro zastavljena. Zgodovina tržaškega radia kar leti pred nami, kot da bi 40 let minilo v hipu. Mislim, da je najboljša stran knjige ta, da ima toliko pričevanj ljudi, ki vsak po svoje povedo, kako so se s tržaškim radijem srečali, sodelovali in končno na njem dobiti tudi stalno zaposlitev. Avtorica je dodala na koncu knjige tudi imensko kazalo avtorjev in sodelavcev različnih oddaj na slovenskem tržaškem radiu.

Knjigo »Glas v... etru« bo vzel v roke vsakdo, ki ga zgodovina tržaškega slovenskega radia zanima. Vzeli pa jo bodo tudi tisti ljudje, katerim ni všeč težko branje, ki je namenjeno elitnim bralcem, ker je knjiga napravljena po radijskih oddajah, je zelo živa in zato tudi zelo privlačna. Izid knjige je omogočil deželni sedež RAI pod pokroviteljstvom Predsedstva vlade s pomočjo slovenskih denarnih zavodov v Italiji.

J.P.

* * *

V starosti 75 let je v Rimu umrla pisateljica Natalia Ginzburg. Že dalj časa je bolehal za neozdravljivo boleznijo. Rodila se je v Palermu, živela pa je v Torinu in Rimu.

Nova številka Pastirčka 1991-92

Izraz v našem naslovu ni prav točen, saj bi morali reči »prva številka«. Značilno za vse revije, ki so povezane s šolsko mladino, je namreč tudi to, da je njihov letni ciklus usklajen s šolskim. Tako imamo torej v rokah prvo številko mesečnika za šolsko leto 1991-92. Predstavlja se z novo naslovno sliko, katere avtorica je Katja Barič, ki obiskuje srednjo šolo Ivan Cankar v Trstu. Za svoj prispevek je prejel prvo nagrado na natečaju, kateremu se je odzvalo več kot 300 mladih risarjev. Naj tukaj omenimo še drugega in tretjega nagrajenca, to pa sta Sandra Lombardi iz Gorice in Fabio Babuder iz Trsta. Naključje hoče, da hodita v osnovni šoli z istim imenom Otona Župančiča.

Mlade bralce z uvodnim prispevkom najprej pozdravi pesnica Ljubka Šorli s prijaznimi verzmi, ki jim je dala naslov September in otroci. Ko obrnemo stran, takoj vidimo, katera

bo risana nadaljevanka v novem letniku. To bo znamenita zgodba o mali planinski deklici Hajdi, ki je pred leti zaslovela v televizijski nadaljevanki.

Lani je Pastirček objavil vrsto sestavkov, posvečenih apostolom ter njihovem življenju in delu. Letos pa bomo zvedeli, kako so spoznavali krščanstvo naši predniki, stari Slovani. Ta nadaljevanka ima domiselni naslov »Od Peruna do Jezusa« ter že v prvem prispevku s prikupnimi ilustracijami napoveduje zanimivo branje za prihodnje mesece.

V rubriki »Naši vzorniki« se nam tokrat predstavlja Sveti Vincencij Paveški. Izraz »se predstavlja« ni naključen, saj je sestavek o tem svetniku napisan v obliki intervjuja, torej imaginarnega živga pogovora.

Kar nekaj časa bi porabili, ko bi naštevati in opisovali še vse ostale prispevke v tej prvi številki Pastirčka v

novem letu izhajanja. Zadovoljiti se moramo z ugotovitvijo, da gre za prijetno podane zgodbe, zanimivosti, poezije in tudi za številne risbe in fotografije. Ne moremo pa mimo priloge, ki se nahaja točno na sredini mesečnika. Gre za prispevek, ki ga je poskrbel Sklad Mitja Čuka iz Trsta, torej ustanova, ki požrtvovalno in domiselno skrbi za naše prizadete otroke, hkrati pa opozarja na raznolike stiske otrok po vsem svetu. Tokrat se bo moral mladi bralec zamisliti ob afriški tragediji, kjer dobesedno strada 30 milijonov ljudi, in med njimi je še največ otrok. »Le kako bi jim lahko pomagal?«, se sprašuje na sliki deček, ki očitno predstavlja enega izmed naših otrok. Na zastavljeno vprašanje naj bi odgovorili bralci Pastirčka. To bo ne samo lepa miselna vaja, marveč tudi aktivna pritegnitev človeške solidarnosti, ki se mora zbuditi in razvijati že v najmlajših letih.

V GRADIŠČU OBNOVLJENA ENOTEKA LA SERENISSIMA

(Na razpolago tudi vina iz Brd, s Krasa in iz Brega)

Ko človek pride v Gradišče, se mu srce razveseli ob urejenosti in pridnosti tamkajšnjih ljudi. Tudi starodavne palače, ki pričajo o zgodovini tega mesta, so obnovljene in so lahko v ponos upraviteljem in prebivalstvu. Srce pa se resnično razveseli, ko vstopi v obnovljeno Palačo beneških upraviteljev, kjer že 27 let deluje znana enoteka La Serenissima, ki jo je do letos upravljala Avtonomna turistična ustanova iz Gradišča in s tem med prvimi v deželi začela sistematično skrbeti za ponudbo žlahtnega vina. S tem je bistveno prispevala k izboljšanju kvalitete vin v Brdih in drugih vinorodnih krajih naše dežele.

V tem duhu namerava ta ustanova nadaljevati z delom, četudi je skrb zanjo prevzelo Deželno središče za vinarstvo in vinogradništvo. Kot je povedal predsednik tega centra Pietro Pittaro, je deželna enoteka La Serenissima zadolžena, da izbira in ponuja najbolj kvalitetna deželna vina. V petek, 5. oktobra, so v prenovljeni palači orisali cilje in metode dela, ki si jih zastavlja enoteka. V prvi vrsti bo ponujala vino gostom in odjemalcem na tri načine. Poskrbela je namreč za uvedbo popolnih gostinskih uslug in je zdaj mogoče naročiti kosilo ali večerjo, strokovno osebje pa svetuje tudi glede najprimernejšega vina, ki bi ga morali piti ob taki ali drugačni hrani. Kot doslej pa ljubitelj žlahtne kapljice lahko preprosto popije kozarec ali pa pri tem kaj prigrizne.

Namen deželnega središča za vinogradništvo in vinarstvo je, da bi enoteka postala nekakšna razstavljalna točka deželnih vin, postala naj bi nekakšen zgled za vinogradnike, ki naj bi težili po čim večji kvaliteti. Da bi to dosegli, nameravajo izbor vin določiti s strogo selekcijo, ki naj bi jo večkrat letno opravila posebna strokovna komisija. Vsak vinogradnik bo lahko predstavil svoje vino, vse bo zastonj, komisija bo vina ocenjevala po mednarodno sprejetih sistemih in jo bodo sestavljali tehniki in netehniki, se pravi enologi ali diplomirani agronomi, ki se poklicno ukvarjajo z vinarstvom od njih pa še ljubitelji in poznavalci, ki so lahko pokuševalci ali zbiratelji vin, gostilničarji ali vinski trgovci. Glede na razpoložljivi prostor bo v enoteki na razpolago od 200 do 250 različnih etiket. Deželni center pa bo med temi vini izbiral tista, ki jih bodo predstavili na vsedravnih in mednarodnih razstavah.

Naj poudarimo, da je med vini, ki so trenutno na voljo obisko-

Obnovljena palača v Gradišču, kjer je enoteka La Serenissima.

valcem enoteke La Serenissima v Gradišču, tudi številna ustekleničena vina slovenskih vinogradnikov iz Brd, s Krasa in iz Brega.

V Gradišču so predstavili tudi letošnji sejem EUROVITE 91, ki bo na goriškem sejmišču od 28. novembra do 1. decembra. O tem gospodarsko pomembnem dogodku je spregovoril predsednik Goriške trgovinske zbornice Bevilacqua. Omenil je lanski uspeh prve izvedbe tega sejma, posvečenega trti, in dejal, da je letos napovedanih še več razstavljalcev. Tokrat naj bi se poleg Francije, Avstrije, Švice, Češke, slovaške in Madžarske udeležili sejma tudi Gruzija in Ukrajina, najpomembnejši pridelovalci vina v Sovjetski zvezi. Velik poudarek pa je Bevilacqua dal mednarodnemu kongresu enologov, ki bo med sejmom Eurovite v Gorici v počastitev 100-letnice 4. kongresa avstrijskih enologov, ki je bil v Gorici leta 1891. Bevilacqua je poudaril, da so se pri organiza-

ciji zelo potrudili in da bodo udeležencem, ki prihajajo z vsega sveta, omogočili ogled tistih vinogradov in klet, ki so si jih bili ogledali strokovnjaki pred sto leti. Ob tem je poudaril, da je cela vrsta vprašanj, ki so jih vinarski izvedenci iz raznih krajev Avstro-Ogrske obravnavali pred 100 leti, še vedno aktualna, tako da bo o njih tekla razprava tudi letos v Gorici.

M.T.

Konec prejšnjega tedna je predsednik republike sprejel v Benetkah odposlanstvo Italijanske unije, ki ga je vodil predsednik Borme, in delegacijo Združenja zvez begunskih organizacij iz Istre, z Reke in iz Dalmacije. Ob tej priložnosti je prišlo do dvojne sprave: predsednik Cossiga se je »spravil« s predstavniki organizacije italijanske manjšine, ta pa se je »spravila« z begunskimi organizacijami v Italiji. V tem je tudi glavni pomen omenjenega srečanja v Benetkah.

IZ KMEČKEGA SVETA

Deželne oblasti so odobrile vrsto ukrepov v pomoč prebivalstva, ki ga je v Zgornji Tersi dolini pred kratkim prizadelo hudo neurje. Narasla voda je povzročila več deset milijard škoda. Na področju kmetijstva znaša baje škoda 50 milijard lir.

V nedeljo, 6. t.m., je bila trgatv v tako imenovanem »svetovnem vinogradu« pri Krminu. V tem vinogradu raste 400 različnih vrst trt z vseh petih celin. Iz tega grozdja dobijo mošt, ki se spomladi spremeni v tako imenovano »vino miru«. Dostavijo ga državnim poglavarjem kot voščilo za mir in prijateljstvo ter sodelovanje med narodi.

Od četrtega, 10., do sobote, 12. t.m., bo v Gradežu prvi evropski posvet o reji divjadi. Prireja ga Deželna ustanova za razvoj kmetijstva ERSA v sodelovanju s sorodno ustanovo iz Umbrije.

V Vili Manin pri Passarianu je bilo dvodnevno mednarodno zasedanje o ribogojstvu. Posvečeno je bilo gojenju postrvi. Gre za dejavnost, ki je pomembna za Furlanijo, saj tu gojijo 30 odstotkov vseh postrvi v Italiji. Vrednost prometa znaša 50 milijard. Na zasedanju so bili prisotni zdravniki in dietologi. Zdi se namreč, da redno uživanje postrvi manjša nevarnost srčnih obolenj.

Kmetijska zadruga v Trstu otvarja v četrtek, 10. t.m., obnovljeni sedež in novo trgovino CEN-TER - ZELENi MARKET v tržaški industrijski coni.

Zvišale so se dajatve za domačo žganjekuho. Za liter čistega alkohola bo treba plačati 9.282 lir. Dovoljenje za žganjekuho pa bo odslej stalo kar 63 tisoč lir namesto dosedanjih 5 tisoč.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanović, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Oglaš: Publist d.z.z., Trst, ul. Montecchi 6; tel. 040/7796611.

Fotostanek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

NAŠA DRUŠTVA PD Podgora

V krajih, kjer so italijanski prebivalci številčno v premoči, imajo slovenska društva še pomembno vlogo, saj so eden bistvenih dejavnikov za ohranitev našega jezika in kulture. To pomembno nalogo opravlja v Podgori na Goriškem Prosvetno društvo »Podgora«. Prve pisane dokumente o njegovem delovanju so iz leta 1924, vendar je društvo delovalo že veliko prej. Nastalo je v čitalniški dobi, torej okrog leta 1860 in se je imenovalo Bralno društvo Podgora. Člani so se zbirali v knjižnici, poslušali so razna predavanja, v okviru tega društva pa je že tedaj deloval pevski zbor.

To živahno kulturno delovanje je trajalo, dokler ni fašizem prepovedal vsega, kar je bilo slovensko. V tem obdobju so v Podgori delovali le nekateri posamezniki, ki so s svojim delom skušali ohraniti narodno zavest in povezanost med slovenskimi ljudmi. Med temi je bil tudi Lojze Bratuž, ki je v vasi vodil pevski zbor.

V povojnem obdobju so se odnosi med ljudmi precej zaostri. PD »Podgora« je obnovilo svoje delovanje, istočasno pa je prišlo do ustanovitve »vzporednega«, levo usmerjenega društva »Andrej Paglavac«. Delovanje PD »Podgora« je doseglo svoj višek v 50 in 60 letih, ko je bil v tej vasi na Goriškem župnik Bernard Špacapan. S sestro Nežo sta bila v tistih letih srce in duša društva. Prirejala sta veliko srečanj, igrice, operet, pevskih nastopov, gledaliških predstav in drugih kulturno-poljudnih prireditev.

V 80 letih je za PD »Podgora« nastopilo obdobje krize, saj je delovanje društva skorajda zamrlo.

Nato je prišel v Podgoro za župnika Mauro Belletti, Italijan po narodnosti, ki pa se je v tem novem okolju naučil tudi slovenščine. Tudi z njegovo pomočjo se je domače društvo spet postavilo na noge. Vendar si je g. Belletti želel, da bi PD »Podgora« postalo zbirno središče tako za slovenske kot za italijanske katoličane v vasi. S tem pa bi seveda društvo izgubilo svojo narodnostno identiteto, saj bi v tem primeru pogovorni jezik med člani postal nujno italijanščina. Morda je prav to dejstvo spodbudilo Slovence iz Podgore, da so spet začeli bolj aktivno delovati. Ohraniti so hoteli »svoje« društvo.

PD »Podgora« je predvsem v zadnjih letih posvetilo večji del svojih prizadevanj zborovskemu petju. V okviru društva delujeta dva zbora, otroški, ki šteje okrog 30 članov in ga vodi sama predsednica društva Sabina Antonič,

ter mešani pevski zbor, v katerem je okrog 40 pevcev. Vodi ga dr. Mirko Špacapan, ki nam je povedal nekaj več o delovanju obeh pevskih skupin. Otroški zborček nastopa na vseh praznikih društv in raznih zborovskih revijah, mešani pevski zbor pa si je predvsem v zadnjih letih pridobil precej ugleda. Redno nastopa na Cecilijanki, Primorski poje, prireja razne samostojne koncerte, gostoval pa je že na Dunaju in v mnogih krajih Slovenije. Mešani zbor PD Podgora je tudi član Italijanske zborovske zveze (USCI) in pogosto nastopa na revijah tega združenja. Povedati je treba, da se bo v soboto, 12. t.m., udeležil zborovske revije Alpe Adria kot edini slovenski zbor iz zamejstva. Predstavil se bo s programom slovenskih narodnih pesmi. Poleg tega bo nastopil na seminarskem delu tega srečanja, ki bo posvečen Gallusu. Zbor iz Podgore bo zapel nekaj Gallusovih skladb.

Zbora prirejata ob obletnicah tudi koncerte, posvečene znanim

slovenskim skladateljem (npr. Gallus, Vodopivec, Cigan). Povedati je treba še to, da je mešani pevski zbor iz Podgore uprizoril tudi uspešno spevoigro »Za prazen nič« argentinskega Slovence Ignacija Hladnika.

Kar zadeva delovanje društva, naj pristavimo, da redno prireja pustovanje, miklavževanje, razna kulturna srečanja za otroke in odrasle, proslavo na dan slovenske kulture in še marsikaj zanimivega. Letošnje poletje je društvo priredilo tudi prvi glasbeni tečaj. V preteklosti pa je organiziralo tečaj telovadbe za gospe. Redno prireja razne izlete tako za otroke kot za odrasle. Letos bo v prostorih društva tudi kuharski tečaj.

Prostori PD »Podgora« so v župnišču, kjer potekajo seje odborikov in redne vaje obeh pevskih zborov. V župnišču je tudi manjša dvorana, ki pa seveda ne zadostuje vsem potrebam. Člani odbora upajo, da bodo v bodoče povečali to dvorano in jo opremili z vsem potrebnim, da bodo lahko v njej potekale tudi pomembnejše prireditve.

»V Podgori je danes okrog tri četrte prebivalstva italijanske narodnosti«, je ob koncu dejala predsednica društva Sabina Antonič. Zaradi tega je naše društvo večkrat prisiljeno, da organizira dvojezične prireditve. Moram pa reči, da so Slovenci v naši vasi veliko bolj aktivni kot Italijani, ki so v tem smislu zelo slabo organizirani. Naše delovanje vodi predvsem želja po ohranitvi materinega jezika, potreba, ki je italijanski sovaščani ne čutijo. Prav zaradi tega sem prepričana, da se bo društvo ohranilo in v bodoče celo okrepilo, saj je v njem tudi veliko mladih.

(hj)

Od sobote na Radiu Trst A

»Slovenski obračun s samim seboj«

Janez Povše je za slovensko radijsko postajo Radio Trst A pripravil zanimiv ciklus z naslovom »Slovenski obračun s samim seboj« in podnaslovom »Iskanje naše posebnosti s pomočjo dramskih zapisov od Cankarja do Jančarja«. Gre za dramatisirane oddaje, ki jih je avtor sam tudi zrežiral, v katerih nastopajo igralci Stalnega slovenskega gledališča. Proa od 13. oddaj je bila na sporedu v soboto, 6. oktobra. Ciklus se bo zaključil decembra meseca.

V tem obširnem projektu skuša avtor razkriti naš pristni slovenski narodnostni značaj — od naše domnevne uslužnosti, do tega, kako doživljamo vojno, oblast, kako je z našo vero, politično opredelitvijo itd. — pri čemer se naslanja na tekste slovenskih dramatikov od Cankarja do sodobnih dni. Gre torej za presenetljivo in nedvomno zanimivo osvetlitev našega narodnostnega značaja, ki nas osmišlja kot narod med drugimi narodi sveta.

JURIJ PALJK »WAIT AND SEE!«

Zadnje čase me sprašujejo vsi italijanski, predvsem pa furlanski prijatelji, kako in kaj bo s Slovenijo. Kaj se bo zgodilo po tem in tem dnevu, ker pač gledajo televizijo in jim tam vedno govorijo o nekem datumu (ki ga potem seveda vedno prestavijo!) ki naj bi bil odločilen za jugoslovansko krizo. Seveda vem toliko kot oni o tem, kaj se bo zgodilo, a vedno govorim tako, da sedaj že vedo, da sem pristranski in me tega sploh nič ni sram.

Ne vem, zakaj ne bi raje »držal za naše«, kot pa nakladal stvari, ki jih neki italijanski novinarski tepček prebere o jugoslovanskih narodih v podpovprečni enciklopediji (prodajajo jih pred supermarketi na obroke, če plačaš takoj, ti dajo petdeset odstotkov popusta!), in potem to učenost razlaga svojemu romanskemu svetu. Vsi samo nekaj razlagajo, vedno jih je sam gobec, tudi takrat, ko bi morali molčati. Pred smrtjo je samo molk tisti, ki nas nekako opraviči, da smo lahko zraven ljudi, ki so utrpeli izgubo bližnjega. Kakšno čvekanje neki! Besede, ki so izgubile že vsak pomen, obljube in nekakšna podpisovanja nekih papirjev, ki potem še za straniščne potrebe niso dobri. Evropa zdaj! Bolje, veliko bolje: Evropa potem.

»Wait and see!« (Počakajmo in bomo pozneje videli, kako gre vsa zadeval!) nekih politikov, za katere ni do sedaj še nihče vedel, da sploh so. Nikdar si nisem mislil, da bodo Holandci odločali o moji domovini! Kdo pa so Holandci, da bodo odločali, če bom še smel brati Prešerna v Sloveniji, ali pa ga bom moral v neke vrste Jugoslaviji, ki jo imajo v glavi samo še oni! Naj raje sadijo in gnojijo svoje tulipane na-

prej, to znajo veliko bolje, pa tudi cvetovi tulipanov so lepši kot njihovi (»upam, da veste, da sem utrujen od prevelikega napora za rešitev jugo krize«) obrabi, ki nam jih servirajo vsak večer v naše domove televizijski zasloni. In neki bledolični lord, ki opleta okrog s svojo aktovko in nemogočo kravato »regimental style« naj me prepriča o nečem, česar več ni!

Isti občutek, kot ga imam jaz sedaj, so morali imeti nekateri nemški poraženi generali po drugi svetovni vojni, ko so na drugi strani, med tako imenovanimi zmagovalci, videli tudi Francoze! Maginotova črta (tipičen primer francoske »grandeur«) je bila pozabljena, prav tako tudi Vichy, pred sabo so imeli zmagovalne frise nasmejanih bečkov, ki so zadnjo sekundo ujeli pravi vlak. V bistvu je v življenju vedno potrebno počakati na pravi vlak, o tem me italijanski prijatelji vedno prepričujejo, njihovi očetje in dedje so seveda to vedno počeli, nekaj genetskega, dednega mora biti v tem, vse od florentinskega groba znanega poštenega gospoda Machiavellija v cerkvi Svetega Križa sem se to vleče. Nemočen gledam, kaj govorijo o mojem narodu vsi po vrsti, ne da bi vprašali nekoga, kaj si on misli o tem, nekoga, ki je Slovenec, in tam živi. Same besede in tiha opreznost zviteža, ki za grmom čaka na plen. Škoda, ker ni nikogar, ki bi ga z gorjačo tako usekal po glavi, da bi se že enkrat sesedel v vsej svoji majhnosti prihuljenega tatu, kateremu skorajda vedno uspe.

Prejšno soboto sem šel obiskat prijatelja Marjana v Istro, kamor je s Koroškega prišel živeti, ker se je poročil s Heleno, rojeno v Hrastovljah. Šla sva seveda gledat cerkev, mrtvaški ples je prelep, da ga ne bi šel vedno gledat, ko pridem k njim. Njegova otroka sta se zadovoljno kregala za bonbone, midva pa sva zavila v politiko, ker se on

Mednarodnega priznanja si želimo...

ve za lastno državo, saj nam v iracionalni in na voluntarizmu utemeljeni državni tvorbi, kot je nekdanja Jugoslavija, ki se vse bolj ugreza v krvi in zločinskem pustošenju federalne vojske, grozi še kaj hujšega, kot je bila desetdnevna vojna na slovenskih tleh. «Mislim, da je v teh besedah najbolj zapet ves smisel in namen imenitne publikacije, katero so si ljudje v Gorici lahko tudi kupili.

Seveda je občinstvo nestrpno čakalo predvsem na posege treh slovenskih ministrov, katere je v imenu goriške pokrajine pozdravil dr. Mirko Špacapan, ki je sicer tudi dobro vodil ves večer, kot izredni prevajalec pa se je spet izkazal v takih praverih skorajda nenadomestljivi Ravel Kodrič, njegovo prevajanje je bilo res izredno, poslušalci sploh niso postajali nestrpni, kot je to v navadi, ko gre za dolga predavanja, katere je potrebno sproti prevajati. O uspehu večera samo podatek, da je domala vse občinstvo ostalo do konca dve uri in pol trajajočega srečanja, ljudje so z zanimanjem poslušali, skratka, ni bilo značilnega klepeti in neprikritega dolgočasenja, ki spremlja skorajda vse politike ob njihovih običajnih posegih, katerim največkrat nihče ne ve namena.

Prvi je spregovoril slovenski minister za informiranje Jelko Kacin, ki je spet pokazal, kaj pomeni biti pravi mož na pravem mestu. Seveda je občinstvo najbolj uživalo v njegovem briljantnem slogu, s katerim je zaslovel med desetdnevno vojno v Sloveniji, ko smo ga gledali vsak dan večkrat na slovenski televiziji. V kratkih in klenih besedah je pred občinstvom razgrnil trdno odločnost Slovenije, da gre po svoji poti naprej, četudi še ni dobila mednarodnega priznanja. «Presenetili smo jugoslovansko armado, presenetili smo Jugoslavijo, presenetili smo Evropo, in kot kaže bi bila Ev-

ropa še enkrat rada presenečena», je dejal minister Kacin in zaključil z ostro oceno nenehnega omahovanja in neodločnosti Evrope in tudi Italije. Nadaljeval je z besedami: «Mednarodnega priznanja si želimo, a zanj ne prosimo! Od osmega oktobra samostojnosti Slovenije ne bomo samo deklarirali, ampak jo bomo tudi izvrševali.»

Podpredsednik slovenske vlade Andrej Ocvirk je nadaljeval po bučnem ploskanju, ki ga je prejel Jelko Kacin za jasno in duhovito podajanje svojih misli. Dr. Ocvirk je predvsem nanizal težave in ugodnosti, ki jih bo imela Slovenija na poti samostojne države. Brez za politike značilnega ovinkarjenja je naštel vse slabosti, ki jih Slovenija še ima, in zraven naštel dobre možnosti za mednarodno sodelovanje na vseh področjih, predvsem na gospodarskem, na katerega se Slovenija najbolj pripravlja. Seveda bo Italija tudi naprej eden od glavnih ekonomskih partnerjev Slovenije, saj je že do sedaj bila na drugem mestu, takoj za Nemčijo.

Kot tretji je nastopil slovenski notranji minister Igor Bavčar, ki je najprej povedal, da se ne bo gostiteljski državi Italiji opravičil za ropot z orožjem, ki je bil storjen ob zavzetju zadnjega slovenskega mednarodnega prehoda v Rožni dolini, kajti tako se vedno zgodi tistim, ki ne poslušajo besed ljudi in ne prepričujevanj, zato morajo potem poslušati orožje. Bavčar je potem dejal, da Evropa ne bi smela biti presenečena nad slovenskimi dogodki, kaže pa, da se ni nihče naučil ničesar ob slovenskem primeru in zato gre za vojno na Slovenskem in tudi na Hrvaškem del krivde tudi Evropi, Italiji in Združenim državam Amerike. Minister Bavčar je nato dejal: «Izgubili smo iluzije o tem, da nam bo kdo kaj podaril, samo od nas Slovencev samih je odvisna potrditev Slove-

nije, čeprav je naše priznanje odvisno tudi od razpleta političnih dogodkov v Jugoslaviji in ostalih interesov, kajti Evropa ima na žalost še vedno stare interese, in se zato tako tudi obnaša do Slovenije. Slovenija pa je odprta vsem ljudem, ki so dobre volje in to na vseh področjih.»

Sledila je razprava, v kateri je minister Bavčar na sila nerodno in predolgo zastavljeno vprašanje nekega italijanskega poslušalca odgovoril na temo zloglasnih fojb s suverenostjo, ki ne pušča dvomov, zagotovil je, da se bo raziskovanje tega žalostnega dela zgodovine nadaljevalo nemoteno, med vojno seveda to ni bilo možno. Minister Jelko Kacin je med publiko požel pravo ovacijo, ko je na očitek nekega poslušalca, češ da je manipuliral javno mnenje in novice med vojno, odgovoril na imeniten način, ki ga je naredil tako poznanega. V lepi in knjižni slovenščini je dejal, da o vojni v Sloveniji ni on poročal v svet, ampak tuji časnikarji, ki so imeli na voljo vse podatke v realnem času na enem mestu v Cankarjevem domu v Ljubljani, preverjali pa so jih lahko sami, saj ni bilo nikakršne cenzure, nikomur tudi niso prepovedali nikamor iti. Pri tem pa je spomnil na temeljito britansko cenzuro, ki je bila uvedena z angleške strani v vojni za Falklandsko otočje, ko je šlo za okrog tisoč britanskih državljanov in za nekaj deset tisoč pingvinov, in pri tem dejal, da v Sloveniji živi dvomilijonski narod, ki je sebe moral braniti, in dodal, da bi Italija tudi sebe znala zavarovati, če bi bila to prisiljena storiti. O problemu manjšin pa je minister Kacin povedal, da ima Slovenija dvojno obveznost do manjšin, saj mora skrbeti tako za svoje manjšine na tujem, kot tudi na italijansko in madžarsko manjšino, ki se nahajata na njenem ozemlju. Da misli Slovenija vzorno s tem nadaljevati ni nobenega dvoma,

kot primer sedanjega stanja v zvezi z manjšinami je navedel primer, ko predsednik vlade Peterle pozdravlja poslance v vladi, pozdravi jih pa vedno po slovensko, v italijanščini in madžarščini. Pri tem pa je še dodal, da bo slovenska vlada seveda od italijanske zahtevala enako pozornost do v Italiji zapostavljene slovenske manjšine, pa naj se ta nahaja kjerkoli.

Večer je bil seveda prekratek, kajti dr. Špacapan je bil prisiljen srečanje prekiniti in se zahvaliti vsem, ki so spregovorili, in občinstvu, ki je svoje zadovoljstvo izrazilo z dolgim aplavzom. Vse, ki smo poslušali slovenske ministre, nas je navdajal občutek, da je Slovenija končno le dobila na krmilo može, s katerimi lahko gre brez sramu in strahu v svet, može, ki suvereno in dostojanstveno opravljajo nalogo politikov slovenskega naroda, ki si končno enkrat le zasluži tudi svojo državo, tisto, o kateri je vedno sanjal. Imenitni vtis, ki so ga slovenski ministri pustili med občinstvom s svojo politično pragmatičnostjo in temeljito pripravljenostjo, nam daje upanje in določeno gotovost za boljšo prihodnost slovenskega naroda v lastni državi.

Na koncu pa samo še skromen podatek, ki pove ogromno o tem, kako pri nas vse stvari potekajo. Naslednji dan italijanski deželni radio niti z besedico ni omenil srečanja s slovenskimi ministri, kaj šele, da bi spregovoril o imenitni publikaciji, enako so naredila skorajda vsa ostala italijanska glasila, o osrednjem tržaškem raje ne bi govoril. Najbrž zato, ker je splošno znano, da njihovi časnikarji ne znajo tujih jezikov, slovensko pa sploh ne. Knjiga »The Case of Slovenia« je bila tiskana v angleščini, ministri pa so govorili izbrano slovenščino, ki je bila imenitno prevajana v italijanščino, a najbrž za deželne italijanske časnikarje tudi to ni dovolj. Kaže, da je njim veliko bolj pomemben gol nekega nepomembnega nogometaša, ki je s težavo svoje šolanje končal v osnovni šoli.

malce ukvarja z njo. Seveda sva govorila o Istri, o tem, kaj bo z njo in kaj ne bo. Povedal sem mu, da ne razumem vsega, kaj se tam dogaja, da ne prenašam koprškega župana, ker se je med vojno tako nesramno izražal o slovenski vladi, stvari pač, ki sem jih prebral, zvedel. Še sam ni vedel dosti, povedal mi je le o srečanju, ki ga je imela Slovenska skupnost z italijansko manjšino. Porazno zaradi Italijanov, ki niso prišli, kot vedno. Stara pesem. (Dr. Legiša je v prejšnji številki o tem srečanju zapisal imenitno: »Spet se je zamudila priložnost za krepitev prizadevanj, ki naj omogočijo omikano sožitje; to je tako na obeh straneh meje še vedno povešeno (navzdol)«)

Potem smo odšli nazaj k domu, kjer nas je že čakala nasmejana Helena: »Veš kaj, Jurij, sedaj ne bosta nič več govorila o politiki, sedaj gremo obiskat gospoda Radota in gospoda Andreja, sem se že tako dogovorila.« Rado in Andrej sta najina sošolca, ki sta sedaj župnika v bližnjih in oddaljenih vaseh, orjeta grenko ledino v Istri.

Ko smo se srečali, Radota sem videl po mnogih letih, smo sedli za mizo pred farovžem, ki ga sedaj ima Rado za svoj dom; blizu pokopališča je, na koncu majhne vasi. Jedli smo grozdje in fige, se pogovarjali o vsem in o ničemer.

Oni so mi pripovedovali o svojem življenju, jaz sem navrgel nekaj svojega, končno smo se ujeli, in zdelo se mi je, da smo spet v klopi, kjer nas je dr. Požar učil ljubiti slovensko besedo. Naučil nas je dobro, sem pomislil, ko sem gledal prijatelje.

Prešli smo na slovensko Istro, vsem je bilo malce nerodno, ker se sedaj spet ustvarja napeto ozračje, posebno jim je bilo težko, ko sem jim povedal, kako izzivajo in podpihujejo, hujskajo in napadajo v osrednjem tržaškem dnevniku.

»In ti, tam doli v furlanski nižini?« je vprašal Rado z nasmejanimi očmi fanta, ki mu glasba pomeni ogromno.

Odgovorila je žena in rekla, da sedaj v Červinjanu vsi tisti, ki me poznajo, vedo tudi za najmanjšo vas v Vipavski dolini. Da lokalni veljaki sedaj vedo več o Sloveniji, kot so prej zvedeli v vsem življenju.

»Zafrkavaš še vedno? je vpraševal še naprej, a nisem odvrnil. Govorili smo o drugih stvareh, in ko sem končno spet rekel eno na račun nekega italijanskega politika (»Botegher je, samo majhen botegher je!«), ki ga sedaj imajo Slovenci in Hrvati posebno radi, je Rado samo rekel: »Se si minerec, še.«

In ne vem, zakaj, a postal sem žalosten, z vso Istro vred, njenimi problemi in vsem skupaj. Najbrž zato, ker sem videl, da res samo »miniram«, ker ne morem dosti narediti, skoraj ničesar spremeniti. »Najbrž bi moral sebe«, sem pomislil, ko je Rado zaigral na klavir.

Ko sva odhajala proti domu, sem bil res žalosten, seveda mi to ni preprečilo, da se spet z ženo ne bi jezil na nesramno aroganco politikov, ki bi radi spet delili plen, ki je slučajno moja domovina, Slovenija, pa čeprav sedaj živim v Furlaniji, ki je tudi slučajno postala moj drugi dom.